Martin Luther

SKRIFTER I UDVALG

Store Galaterbrevskommentar II

oversat af
sognepræst, lic.teol. Helge Haystrup

Credo Forlag
København 1984

det, »friheden til ondskabs skjul« (1. Pet. 2,16). På grund af dem spottes Guds navn og Kristi evangelium overalt. De skal nok engang få straffe, der svarer til deres ugudelighed.

For det tredje misbruger også dé loven, som vel mærker til den skræk, den indgiver, men som ikke forstår, at den kun skal vare ved, indtil Kristus kommer. Derved er den misbrug årsag til fortvivlelse, ligesom hyklerne er årsag til hovmod og indbildskhed.

Lovens rette brug kan derimod ikke værdsættes højt nok, når nemlig samvittigheden, der er indesluttet under loven, ikke fortvivler, men belært af Helligånden midt i sin skræk gør sin stilling op på denne manér: Vist er jeg inde-
W.A. 40 I, 529 sluttet under loven, men ikke til evig tid. Tværtimod skal den indespærring blive mig til gode. Hvordan? Derved at jeg i dette fængsel sukker og søger efter hjælperens hånd. På den vis tilskynder loven og driver de hungrige til Kristus, så han kan mætte dem med sine gode gaver. Derfor er det lovens rette opgave at gøre os skyldige, at ydmyge, dræbe, føre til Helvede og tage alt fra os, – dog i den hensigt, at vi skal retfærdiggøres, ophøjes, levendegøres, komme i Himlen og få alle ting. Den slår ikke bare ihjel, men døder for at skænke os livet.

Vers 24: »så at loven er blevet os en tugtemester til Kristus,«

På ny forener han lov og evangelium i menneskets sind, skønt de i sig selv er milevidt adskilt. Han siger nemlig: »Loven er vor tugtemester til Kristus.« Men også denne sammenligning med en tugtemester er meget betydningsfuld og må derfor overvejes omhyggeligt. Skønt en tugtemester er meget nyttig og helt nødvendig, når man skal opdrage og undervise børn, findes der næppe én dreng eller

elev, der elsker sin tugtemester. Naturligvis elskede jøderne deres Moses højt og gjorde villigt, som han befalede? Deres kærlighed til og lydighed mod Moses var af dén art, at de hvert øjeblik, således som beretningen viser, var rede til at stene ham. Så umuligt er det for en elev at elske sin opdrager! For hvordan skulle man kunne elske ham, der holder en i fængsel, det vil sige: som ikke lader en gøre, som man vil? Og om eleven begår noget imod sin opdragers bud, skælder denne ham straks ud, revser ham, griber ham og tvinger ham til at »kysse riset«. Det skyldes naturligvis elevens store retfærdighed, at han adlyder den truende og hårde opdrager og kysser riset? Mon han virkelig gør det frivilligt og med glæde? Nej, når tugtemesteren er gået, brækker han riset i stykker og kaster det på ilden. Og hvis han havde herredømmet over sin opdrager, tillod han ham ikke at slå sig, men ville i stedet give befaling om at give ham smæk.[12] Og dog er det såre nødvendigt, at en dreng har en opdrager til at undervise og tugte sig. For i modsat fald, uden denne oplæring, denne indøvelse af gode vaner og denne tugt, ville drengen gå til grunde.

Drengen må altså have en opdrager for at have en bøddel W.A. 40 I, 530
og afstraffer, der kan holde ham i fængsel. Hvorfor og hvor længe? Mon for at tugtemesterens hårde og forhadte herredømme og drengens slaveri skal vare evigt? Bestemt ikke. Men til et bestemt tidspunkt, så lydigheden, fængslet og tugten kan blive til gode for drengen og han til sin tid kan overtage sin arv og blive konge. For det er ikke faderens vilje, at sønnen bestandig skal stå under en tugtemester og få tæv af ham, men at han gennem sin oplæring og tugt kan blive vel skikket til at overtage sin arv.

Således er loven blot en tugtemester, siger Paulus. Men W.A. 40 I, 531
han føjer til: »til Kristus!« På samme vis har han tidligere sagt: »Loven blev føjet til for overtrædelsernes skyld, indtil den sæd kom, hvem forjættelsen gjaldt« (kap. 3,19),

»Skriften har indesluttet alt under synd, for at forjættelsen skulle af tro på Jesus Kristus gives dem, som tror« (3,22) og »Vi holdtes indelukkede under lovens bevogtning til den tro, som skulle åbenbares« (3,23). Loven er altså ikke bare en tugtemester, men en tugtemester til Kristus. For hvad ville det være for en tugtemester, der blot mishandlede og slog sin elev og ikke lærte ham noget? Den slags lærere
W.A. 40 I, 532 havde man i sidste århundrede. Da var skolen i sandhed et fængsel og et Helvede, og lærerne var tyranner og bødler. De pryglede uafladelig børnene og lærte dem med megen møje og en utrættelig flid; men meget få fik udbytte deraf. Loven er ikke en sådan opdrager. For den nøjes ikke med at forskrække og plage, som en ukyndig og tåbelig tugtemester blot pisker børnene uden at lære dem noget. Nej, den driver med sin tugt til Kristus, ligesom en god opdrager slår, underviser og øver børnene i at læse og skrive, for at de derved kan lære den gode litteratur og andet hæderligt at kende og senere med lyst kan gøre dét, som de førhen, da de blev tvunget, gjorde modvilligt.

Med denne smukke lignelse viser Paulus altså lovens sande brug. Den retfærdiggør naturligvis ikke hyklere, der holder sig borte fra Kristus i deres indbildske hovmod. Derimod lader den ikke de opskræmte tilbage i død og fordømmelse, men driver dem til Kristus, når blot de bruger loven på den måde, som Paulus lærer. De derimod, der i deres angst forbliver i denne deres forsagthed og ikke griber om Kristus med troen, havner i den dybeste fortvivlelse. Paulus skildrer altså lovens sande brug ganske klart med denne lignelse om tugtemesteren. For ligesom denne skænder på børnene, plager og bedrøver dem, ikke i den hensigt, at den optugtelse skal vare evigt, men for at den skal holde op, når børnene er blevet velopdragne og oplærte, og for at de siden uden tugtemesterens tvang raske og frie kan nyde deres frihed og fædrene ejendom, – således

skal de, der skræmmes og knuses af loven, vide, at dén skræk og sønderknuselse skal ikke vare evigt; men gennem den skal de gøres rede til Kristi komme og Åndens frihed.

»for at vi skulle blive retfærdiggjorte af tro.«

For loven opdrager os ikke med henblik på en anden W.A. 40 I, 533
lovgiver, der kræver gode gerninger, men med henblik på retfærdiggøreren og frelseren Kristus, så vi bliver retfærdiggjort ved tro på ham og ikke ved gerninger. Men når mennesket får lovens kraft at mærke, hverken forstår eller tror det på dette. Derfor plejer det at sige: Jeg har levet ryggesløst. For jeg har overtrådt alle Guds bud og er derfor skyldig til den evige død. Hvis Gud blot gav mig nogle måneder eller år mere at leve i, ville jeg bedre mit levned og uafbrudt leve helligt. Da misbruger mennesket selve lovens rette brug og ser, efter at have tabt Kristus af syne, hen til en anden lovgiver. For skønt dets fornuft er blevet grebet af denne skrækkelige trængsel, drister den sig til at love Gud at ville fuldføre alle de gerninger, der findes i hele loven. Og dette er oprindelsen til, at der er blevet indstiftet så mange munkeordener og gudstjenesteformer, og til, at man har udpønset så mange gerninger til at fortjene nåde og syndsforladelse. For de, der har udtænkt det, har følt optugtelsen ved loven, ikke som en optugtelse til Kristus, men til en ny lov eller rettere til Kristus som en lovgiver og ikke som den, der har ophævet loven.

Men lovens rette brug går ud på, at jeg skal indse, at loven fører mig til syndserkendelse og ydmyger mig, for at jeg kan komme til Kristus og blive retfærdiggjort ved troen. Men tro er ikke en lov eller et værk, men den faste tillid, der griber om Kristus, som er »lovens ende« (Rom. 10,4). Hvordan det? Ikke derved, at han gør den gamle lov ugyldig og giver en ny, eller er en dommer, der skal forso-

W.A. 40 I, 534 nes ved gerninger, således som papisterne lærte. Nej, han er »lovens ende til retfærdighed for hver den, som tror«, det vil sige: enhver, der tror på Kristus, er retfærdig, ham kan loven ikke anklage. Dette er lovens sande kraft og anvendelse. Den er altså god, hellig, nyttig og nødvendig, når den blot bliver brugt, som lov skal bruges. Dens borgerlige brug er god og nødvendig; men den åndelige er den egentlige og højeste. Men loven misbruges, for det første af hyklerne, der tillægger den kraft til at retfærdiggøre, og desuden af de fortvivlede, der er uvidende om, at loven er en tugtemester til Kristus, det vil sige: at loven ikke ydmyger til vor undergang, men til vor frelse. For Gud sårer for at helbrede og døder for at gøre levende.

Men Paulus taler, som jeg ovenfor har sagt, om dem, der skal retfærdiggøres, ikke om de retfærdiggjorte. Når du derfor vil drøfte loven, bør du forstå, at loven handler om synderen og den ugudelige. Loven retfærdiggør ham ikke, men stiller ham hans synd for øje, knuser ham, fører ham til selverkendelse og viser ham Helvede, Guds vrede og dom. Dette er lovens egentlige embede. Næste trin er, at dette embede er virksomt, så synderen kan gøre sig klart, at loven ikke afslører hans synder og ydmyger, for at gøre ham fortvivlet, men at loven er indstiftet af Gud for ved sin anklage og sønderknuselse at drive synderen til Kristus, frelseren og trøsteren. Når dét er sket, er han ikke længere under tugtemester. Men de, der allerede har troen, er ikke under loven, men er frie for den, således som Paulus straks siger det i det følgende. Og den virksomhed er meget nødvendig. For da hele verden ligger i synden, har denne lovens tjeneste til opgave at afsløre synden. For hvis ikke det skete, kunne ingen opnå retfærdighed, således som jeg har sagt det udførligt ovenfor. Men hvad gavner loven dem, der er retfærdiggjorte ved Kristus? Paulus svarer med de følgende ord, der er som en slags tilføjelse:

Vers 25: »Men efter at troen er kommet, er vi ikke mere under tugtemester.«

Det betyder, at vi er frie for loven, vort fængsel og tugtemester. For den skræmmer og plager os ikke mere, efter at troen er blevet åbenbaret. Paulus taler her om den tro, der W.A. 40 I, 535 blev forkyndt af Kristus på et bestemt tidspunkt. For da Kristus én gang for alle havde antaget menneskelig natur og kom i tiden, ophævede han loven med alle dens virkninger og befriede ved sin død hele menneskeslægten fra synden og den evige død. Hvis du altså ser hen til Kristus og hvad han har gjort, er der ikke mere nogen lov. For han kom på det forudfastsatte tidspunkt, ophævede i egentligste forstand hele loven, og efter at loven er blevet skaffet af vejen, holdes vi ikke længere bevogtet af dens tyranni, men lever trygge og glade under Kristus, der nu ved sin Ånd regerer i os med mildhed. Men hvor Herren er, dér er frihed (2. Kor. 3,17). Hvis vi derfor fuldstændig kunne tilegne os Kristus, der har ophævet loven og ved sin død har forsonet os syndere med Faderen, så ville den tugtemester ikke have den ringeste ret over os. Men lemmernes lov, der er i strid med sindets lov, hindrer os i fuldstændig at gribe om Kristus. Det er altså ikke Kristi fejl, men vor. Vi har endnu ikke aflagt kødet, som synden, så længe som vi lever, hænger fast ved. Hvad os angår, er vi derfor dels frie for loven W.A. 40 I, 536 og dels under loven. Ligesom hos Paulus tjener vort sind Guds lov, men vort kød syndens lov, Rom. 7,25.

Heraf følger, at vi i vor samvittighed er helt frie for loven. Derfor skal den tugtemester ikke herske over den, det vil sige: han bør ikke besvære den med sin skræk, sine trusler og sit fangenskab. Og hvor meget han end prøver på det, gør det ikke indtryk på samvittigheden. For den har den korsfæstede Kristus for øje, – ham der har fjernet alle lovens fordringer fra samvittigheden, jfr. Kol. 2,14: »Han

udslettede det imod os rettede gældsbrev med dets befalinger.« Ligesom en jomfru ikke ved af nogen mand, således bør samvittigheden ikke blot ikke vide af loven, men også være helt død for den og omvendt loven for samvittigheden. Dette sker ikke ved gerninger eller ved nogen retfærdighed af loven, men ved troen, der griber om Kristus. *I vort sind klæber synden dog stadig til kødet.* Og den anklager og foruroliger samvittigheden fra tid til anden. For så vidt som vi stadig er kødelige, forbliver tugtemesteren lov. Og den plejer så at opskræmme og bedrøve samvittigheden ved at pege på vor synd og true med død. Men samvittigheden oprejses – stadig på ny ved Kristi daglige komme. Ligesom han engang på et bestemt tidspunkt kom til verden for at befri os for vor tugtemesters alt for strenge regimente, således kommer han hver dag åndeligt til os og bevirker, at vi vokser i tro på og kendskab til ham, så at samvittigheden dag for dag mere fuldkomment holder sig til ham, Kristus, og så at kødets og syndens lov, frygten for
W.A. 40 I, 537 døden og hvad andet ondt, loven fører med sig, daglig mere og mere må miste sin magt. Så længe vi altså lever i kødet, som ikke er uden synd, så længe vender loven tilbage og gør, hvad der er pålagt den, hos den ene mere og hos den anden mindre. Dog ikke til fordærv, men til frelse. For dette er lovens gerning, daglig at døde kødet, fornuften og vore kræfter og forny vort sind, 2. Kor. 4,16.

Vi har altså fået Åndens førstegrøde, og *surdejen er blevet gemt i dejen.* Men hele dejen er endnu ikke blevet syret; den er kun begyndt på at blive det. Hvis jeg ser på surdejen, ser jeg intet andet end en surdej; men hvis jeg ser på dejklumpen, er den endnu ikke helt gennemsyret. Således er jeg også, når jeg ser på Kristus, hellig og ren og kender slet intet til loven. For *Kristus er min surdej.* Men når jeg ser til mit kød, mærker jeg havesyge, kødelig lyst, vrede, hovmod, frygt for døden, bedrøvelse, skræk, had til, knur-

ren og utålmodighed mod Gud. For så vidt som det er til stede, er Kristus borte, eller om han er der, er han det kun i ringe grad. Her er der stadig brug for en tugtemester, der kan øve og plage det stærke æsel, kødet, så synden gennem denne optugtelse må blive mindre og der beredes vej for Kristus. For ligesom Kristus engang i tiden er kommet legemligt og har ophævet hele loven, afskaffet synden og tilintetgjort død og Helvede, således kommer han uafladelig til os og udsletter og døder disse onder i os.

Dette siger jeg, for at du kan give svar på indvendingen: Kristus er dog kommet til verden og har én gang for alle borttaget alle vore synder, idet han rensede os ved sit blod. W.A. 40 I, 538
Hvorfor skal vi da høre evangeliet? Hvad nytter sakramentet og absolutionen[13]? For så vidt som du ser hen på Kristus, er det virkelig sandt, at loven og synden er afskaffet. Men Kristus er endnu ikke kommet til dig, eller om han er kommet, har du dog *stadig rester af synden, du er endnu ikke helt gennemsyret.* For hvor der er begær, en bedrøvet ånd og frygt for døden, dér holder loven og synden stadig til. Dér er Kristus endnu ikke sandt til stede. Men når han kommer, uddriver han frygt og bedrøvelse og bringer fred og en tryg samvittighed. For så vidt som jeg griber om Kristus med troen, er loven altså, hvad mig angår, ophævet. Men mit kød, verden og Djævelen tillader ikke troen at være fuldkommen. Vist ville jeg ønske, at troens lille lys derinde i hjertet var bredt ud igennem hele kroppen og alle lemmerne. Det sker ikke, det udbreder sig ikke med ét; men det er begyndt på at brede sig. Imens er det vor trøst, at *vi har Åndens førstegrøde og er begyndt på at blive gennemsyret. Helt vil vi gennemsyres, når dette syndens legeme tilintetgøres og vi med Kristus opstår som nye.* Amen.

Skønt Kristus altså er »i går og i dag den samme, ja, til evig tid« (Hebr. 13,8), og skønt Adam og alle fromme

inden Kristus har haft evangeliet og troen, kom Kristus dog én gang, på et forudfastsat tidspunkt, og også troen kom én gang, nemlig da apostlene forkyndte evangeliet ud over hele verden. Men siden kommer Kristus *også* daglig på åndelig vis, og troen kommer også daglig gennem evangeliets ord. Og når troen er for hånden, må tugtemesteren og hans bedrøvelige og ubehagelige embede vige pladsen. Men da kommer Kristus åndeligt, når vi efterhånden i stadigt højere grad erkender og indser, hvad vi har fået af ham; se 2. Pet. 3,18: »Men voks i vor Herres og frelsers Jesu Kristi nåde og kundskab!«

W.A. 40 I, 539

Vers 26: »Thi alle er I Guds børn ved troen på Kristus Jesus.«

Da Paulus er den allerbedste lærer i troen, har han stadig sådanne ord på læben: »Ved troen«, »i troen«, »af den tro, som er i Kristus Jesus« o.s.v. Han siger ikke: I er Guds børn, fordi I er omskåret, har hørt loven og gjort dens gerninger, således som jøderne fantaserede om, og de falske apostle forkyndte, men: Ved troen på Kristus Jesus. Loven gør os altså ikke til Guds børn, – og da langt mindre menneskelige vedtægter. Den kan ikke genføde os til en ny natur. Men den stiller os den gamle fødsel, hvorved vi er født ind i Djævelens rige, for øje. Og således forbereder den os til den nye fødsel, som sker ved troen på Kristus Jesus og ikke ved loven, således som Paulus bevidner med al tydelighed: »Alle er I Guds børn ved troen på Kristus Jesus.« Meningen er: Skønt I er blevet plaget, ydmyget og dødet ved loven, har loven dog ikke gjort jer retfærdige. Ikke dén, men troen har gjort jer til Guds børn. Hvilken tro? Troen på Kristus. Det er altså troen på Kristus og ikke loven, der gør os til Guds børn. Det samme står i Joh.

1,12: »Dem gav han magt til at blive Guds børn, dem, som tror o.s.v.«

Jeg overlader til retorisk skolede at forklare og udpensle dette skriftsted om den usigelige nåde og herlighed, som vi har i Kristus Jesus, nemlig at vi, der af natur er vredens børn, må komme til en sådan ære, at vi gennem troen på Kristus bliver Guds børn og arvinger og Kristi medarvinger, herrer over Himmel og jord. Dog kan ingen tunge, hverken menneskers eller engles, prise den herlighed strålende nok.

Vers 27: »Thi I, så mange som blev døbt til Kristus Jesus, har iført jer Kristus.«

At iføre sig Kristus kan forstås på to måder, – i lovens eller i evangelisk betydning. I Rom. 13,14 har vi det i lovens betydning: »Ifør jer den Herre Jesus Kristus«. Meningen er hér: Efterlign Kristi forbillede og dyder. Gør og lid, hvad han selv har gjort og lidt. Ligeså i 1. Pet. 2,21: »Kristus har lidt for jer, efterladende jer et forbillede, for at I skal følge i hans fodspor«. Men vi finder hos Kristus den største tålmodighed, mildhed og kærlighed samt en beundringsværdig selvbeherskelse i alle forhold. Dette Kristi klædebon skal vi også iføre os, nemlig efterligne hans dyder. Således kan vi også efterligne andre helgener.

W.A. 40 I, 540

Men at iføre sig Kristus er evangelisk forstået ikke et spørgsmål om efterfølgelse, men om en ny fødsel og skabelse, at jeg nemlig iføres Kristus selv, hans uskyldighed, retfærdighed, visdom, magt, frelse, Ånd o.s.v. Vi er klædt i Adams skindtrøje, som er en forgængelig trøje, og en påklædning, der skyldes synden. Det vil sige: Vi er alle underkastet og solgt under synden. Der er i os forfærdelig blindhed, uvidenhed, foragt for og had til Gud. Endvidere

er vi fulde af ondt begær, urenhed, griskhed o.s.v. Denne klædning, altså denne fordærvede og syndige natur, har vi fået gennem vor nedstamning fra Adam. Paulus plejer at kalde den for »det gamle menneske«. Det skal aflægges »med dets gerninger« (Kol. 3,9 og Ef. 4,22). Først da kan vi fra Adams børn blive Guds kære børn. Dette sker ikke ved at bytte klæder, ikke ved nogen lov eller gerning, men, således som Paulus siger det, ved den genfødelse og fornyelse, der finder sted ved *dåben*. »Så mange som blev døbt, har I iført jer Kristus«, og Tit. 3,5: »Han frelste os . . . efter sin barmhjertighed ved igenfødelsens bad og fornyelsen i den Helligånd«. For i de døbte hæver der sig et nyt lys, en ny flamme; der fødes nye og fromme følelser, gudsfrygt, tillid til Gud og håb. Der opstår en ny vilje. Dette er i egentlig, sand og evangelisk forstand at iføre sig Kristus!

I dåben gives der derfor ikke en klædning af lovens retfærdighed eller vore gerninger; men Kristus bliver vor
W.A. 40 I, 541 klædning. Han er ikke en lov eller lovgiver, ikke et værk, men en usigelig stor gave fra Gud. Den har Faderen givet os, for at han skulle være vor retfærdiggører, levendegører og forløser. Derfor er det ikke en lov eller gerninger at iføre sig Kristus i evangelisk forstand, men derimod at iføre sig en uvurderlig gave, nemlig syndernes forladelse, retfærdighed, fred, trøst, glæde i Helligånden, frelse, liv og Kristus selv.

Man skal lægge omhyggeligt mærke til dette skriftsted over for sværmerne, som formindsker dåbens majestæt og taler forbryderisk om den. Paulus smykker derimod dåben med herlige navne, når han kalder den for et »genfødelsens bad og fornyelsen i den Helligånd«, Tit. 3,5. Og hér siger han, at alle døbte har iført sig Kristus. Og Paulus taler som sagt *ikke* om iførelse af en efterfølgelse, men af en fødsel. Han siger ikke: I har gennem dåben modtaget et ydre tegn på, at I er indskrevet i antallet af kristne. Det er, hvad

sektererne fabler om. De gør dåben til et blot ydre tegn, det vil sige: et ringe og betydningsløst tegn. Men han (:Paulus) siger: »Så mange som er blevet døbt, har iført jer Kristus«. I er blevet flyttet uden for loven til en ny fødsel, der har fundet sted i dåben. Derfor er I ikke mere under loven. Men I er blevet iført en ny klædning, nemlig Kristi retfærdighed. Paulus lærer altså, at dåben ikke er et tegn, men en iførelse af Kristus, ja, Kristus er selv vor klædning. *Dåben er altså noget overordentlig mægtigt og virksomt.* Men når vi er blevet iført Kristus, vor retfærdigheds og frelses klædning, *da* skal vi også iføre os Kristus, efterfølgelsens klædebon.[14]

Vers 28: »Her er ikke jøde eller græker; her er ikke træl eller fri; her er ikke mand og kvinde;«

W.A. 40 I, 542

Hér kan tilføjes mange andre betegnelser for forhold, som Gud har indstiftet, som: Hér er ikke øvrighed eller undersåt, ikke lærer eller tilhører, ikke opdrager eller elev, ikke husmor eller tjenestepige o.s.v. For i Kristus Jesus er alle stænder ingenting, til trods for at de er forordnet af Gud. Vist er mand, kvinde, slave, fri, jøde, hedning, konge og undersåt Guds gode skabninger. Men i Kristus, det vil sige: når det drejer sig om frelsen, er de intet, trods al deres visdom, retfærdighed, fromhed og magt.

Derfor ophæver Paulus med disse ord: »Hér er ikke jøde o.s.v.« loven med stor kraft. For hér, hvor der bliver et nyt menneske til i dåben og det iører sig Kristus, er der ikke jøde eller græker. Men han taler ikke her principielt om en jøde i konkret forstand, men kalder hám for jøde, der er Moses' lærling, er underkastet lovene, er omskåret og overholder den gudsdyrkelse, som er foreskrevet i loven. Hvor man iører sig Kristus, siger han, dér er der ikke mere

nogen jøde, ingen omskærelse, ingen tempeltjeneste og ingen af de love, som jøderne overholder. For Kristus har ophævet alle love hos Moses og i hele verden. Derfor skal den samvittighed, der tror på Kristus, være så sikker på, at loven er afskaffet med dens angst og trusler, at den er helt uvidende om, at der nogen sinde har været en Moses, en lov eller en jøde. For Kristus og Moses passer slet ikke sammen. Moses kommer med sin lov, mange forskellige gerninger og kultregler. Kristus kommer derimod helt uden lov og uden at fordre gerninger. Han skænker nåde, retfærdighed o.s.v., Joh. 1,17: »Loven blev givet ved Moses, nåden og sandheden er kommet ved Jesus Kristus«.

W.A. 40 I, 543

Når han derpå siger »eller græker«, forkaster og fordømmer han også hedningernes visdom og retfærdighed. For der har blandt hedningerne været mange fremragende mænd: Xenophon, Themistocles, Marcus Fabius, Attilius Regulus, Cicero, Pomponius Atticus og mange andre,[15] som var udrustet med fremragende og sandt heroiske egenskaber og styrede stater på udmærket vis og på fortræffelig måde har fuldført meget til gavn for samfundet. Vi må nemlig ikke forestille os, at hedningerne fuldkommen foragtede retskaffenhed og fromhed. Alle folk ud over hele jorden har haft deres love, gudsdyrkelse og fromhedsskikke. Uden den slags kan menneskeslægten umuligt regeres. Og dog er alle disse med deres visdom, magt, dygtigste gerninger, fortræffelige dyder, love, retfærdige handlinger, gudfrygtige og fromme skikke, – med alle disse prydelser er disse, siger jeg, intet for Gud. Hvad der altså findes af retfærdighed inden for familielivets, det borgerlige og det religiøse livs område, og det var jo, hvad lovretfærdigheden gik ud på, er lige så lidt som den største lydighed, fuldendt lovlydighed og hellighed noget værd for Gud. Hvad er da det? Klædningen Kristus, som vi har iført os i dåben.

Derfor skal en tjener så omhyggeligt som muligt gøre sin

pligt, adlyde sin husbond og tjene ham tro. Den frie mand skal forestå og styre staten eller sine private anliggender med hæder. Det samme gælder, hvad en mand end gør som mand, når han gifter sig, forestår sine hjemlige forhold, adlyder øvrigheden og opfører sig hæderligt og sømmeligt over for alle. Om en hustru lever kysk, adlyder sin mand, passer sit hus med omhu, opdrager sine børn, hvad der bestemt er storartede og udmærkede gaver og gerninger, – så kan dog intet af alt det hjælpe os til retfærdighed i Guds øjne. Kort sagt kunne intet af, hvad der i hele verden findes af love, ceremonier, gudstjenesteskikke, former for retfærdighed og gerninger, – ikke engang jødernes, og de var dog de første med en regering og et præsteskab, der var stiftet og oprettet af Gud, med deres love, fromhed og gudstjeneste –, fjerne synden, befri fra døden og frelse.

W.A. 40 I, 544

Derfor, galatere, forfører jeres falske apostle jer, når de lærer, at loven er nødvendig til frelse. Derved berøver de jer den meget store herlighed, som jeres nye fødsel og jeres børnekår giver jer, og bringer jer tilbage til den gamle fødsel og dét dybt elendige slaveri under loven, idet de af Guds frie børn gør jer til trælle under loven, da de ud fra loven vil gøre forskel på personer. Vist er der forskel på personer i loven og i verdens øjne, og det er kun rimeligt. Men det er der ikke i forholdet til Gud, hvor alle mennesker er lige. »Alle har jo syndet, og dem fattes æren fra Gud« (Rom. 3,23). Over for Gud skal jøder, hedninger og hele verden derfor tie. Vel har Gud forskellige ordninger, love, livsformer og gudstjenester i verden. Men de tjener på ingen måde til at fortjene nåden og få det evige liv. De, der retfærdiggøres, bliver det altså ikke på grund af overholdelse af en menneskelig eller guddommelig lov, men på grund af Kristus, som har ophævet alle love i hele verden. Ham alene stiller evangeliet frem for os som forsoneren af Guds vrede ved sit eget blod, og som frelseren. Og hvis

man ikke tror på ham, bliver jøden ikke frelst ved sin lov, munken ikke ved sin orden, hedningen ikke ved sin visdom, øvrigheden og husbonden ikke ved styre eller husholdning, og tjeneren og tjenestepigen ikke ved deres lydighed.

»thi alle er I én i Kristus Jesus.«

Dette er høje og meget herlige ord. I verden og kødeligt set er der den største forskel og ulighed mellem personer, og
W.A. 40 I, 545 den forskel skal bevares med omhu. For hvis kvinden ville være mand, sønnen fader, eleven lærer, tjeneren herre og undersåtten øvrighed, ville der blive vendt op og ned på alle stænder og forhold. Men i Kristus, hvor der ikke er nogen lov, er der ingen forskel på personer. Der er ikke jøde eller græker; men alle er én. For alle har ét legeme, én Ånd, ét håb, der stammer fra vor kaldelse, ét og samme evangelium, én tro, én dåb, én Gud og alles Fader og én Kristus, som er alles Herre. Vi – jeg, du og alle troende og ligeså alle døbte børn –, vi har også den samme Kristus som Peter og Paulus og alle de hellige. Der kender samvittigheden altså intet til loven; men den har alene Kristus for øje. Derfor plejer Paulus altid at tilføje »i Kristus Jesus«. Men hvis han tabes af syne, er det ude med os.

Sværmerne i vore dage taler ligesom sofisterne og våser om, at troen på Kristus er en tilstand der stadig består, i hjertet, uden Kristus. Det er en fordærvelig vildfarelse. Tværtimod skal Kristus fremstilles således, at du slet ikke ser andet end ham, og du tror, at intet er dig nærmere og dybere i dit indre end ham. For han sidder ikke uvirksom oppe i Himlen, men er os ganske nær, ja, virker og lever i os, som sagt ovenfor i kap. 2,20: »Det er ikke mere mig, der lever; men Kristus lever i mig«, og her: »I har iført jer

Kristus«. Derfor er troen en uafbrudt vedvarende seen hen til Kristus alene, ham der sejrede over synd og død og skænker os retfærdighed, frelse og evigt liv. Derfor omtaler Paulus i næsten hvert eneste vers i sine breve Kristus og lægger os ham på sinde. Og han fremstiller ham gennem ordet, da han ikke kan fremstilles på anden vis end ved ordet og ikke kan gribes på anden vis end ved troen.

Det viser det fortræffelige eksempel med *kobberslangen,* W.A. 40 I, 546
som er et billede på Kristus. For da jøderne var blevet bidt af de giftige slanger, gav Moses dem slet ikke befaling om at gøre andet end med ufravendt blik at se hen på denne kobberslange. De, der gjorde det, blev helbredt alene ved stadigt at have blikket rettet mod slangen. De andre, der ikke adlød Moses, men så på deres sår og ikke på slangen, døde derimod. Hvis jeg skal finde trøst i samvittighedskval og dødsangst, bør jeg således med min tro slet ikke holde om andet end Kristus og sige: Jeg tror på Jesus Kristus, Guds Søn, der har lidt, er korsfæstet og død for mig. I hans sår og død ser jeg min synd og i hans opstandelse sejren over synden, døden og Djævelen, – og desuden min retfærdighed og mit liv. Derudover hverken hører eller ser jeg noget. Dette er Kristi sande tro og tillige den sande tro på Kristus. Ved den bliver vi lemmer på hans legeme, af hans kød og ben. Vi lever, røres og er altså i ham (Ap. G. 17,28). Derfor er sekterernes forestilling om troen forkert. De vrøvler om, at Kristus kun åndeligt er inde i os, som noget, vi blot forestiller os; i virkeligheden er han i Himlen. ***Men Kristus og troen skal være fuldstændig forenet;*** vi bør ganske enkelt være i Himlen, og Kristus må leve og virke i os. Han lever og virker ikke inde i os som et tomt begreb, men virkeligt, helt nær til stede og virksomt.

Vers 29: »Men når I hører Kristus til, da er I jo Abrahams sæd, arvinger ifølge forjættelse.«

Med et kort ord fører Paulus her hele Libanons herlighed ud i ørkenen[16]. Han gør alle hedninger til Abrahams sande
W.A. 40 I, 547 sæd og overfører det faderskab og den velsignelse, der var lovet den, til hedningerne. At dette skulle ske, havde Skriften forudsagt længe i forvejen med ordet: »I din sæd skal alle jordens folk velsignes« (1. Mos. 22,18). Fordi vi hedninger tror og i troen modtager velsignelsen, der blev givet Abrahams sæd, derfor kalder Skriften os for Abrahams børn og altså også for hans arvinger. Og således er vi alle én i Kristus, Abrahams sæd. Følgelig gælder løftet: »I din sæd o.s.v.« også os hedninger, og Kristus er ifølge dette løfte også vor. Vel blev løftet givet til jøderne alene og ikke til hedningerne. Det ses af Sl. 147,19 f.: »Han kundgør sit ord for Jakob o.s.v. Så gjorde han ikke mod andre folk«. Men det, der blev lovet, tilfalder os ved troen, som er det eneste middel, hvormed man kan få Guds løfte. Selv om løftet altså ikke blev givet os, taler det dog om os. For vi er nævnt i løftet: »I din sæd o.s.v.« Løftet viser nemlig klart, at Abraham ikke blot skulle være jødefolkets, men mange andre folks fader, og at arvingen (:Abrahams sæd) skulle være det ikke til ét rige, men til hele verden, Rom. 4,13. Således er hele Kristi riges herlighed blevet overført til os. Derfor er overhovedet alle love blevet ophævet i den kristnes hjerte og samvittighed, skønt de gælder for det ydre liv i kødet. Derom er der talt udførligt ovenfor.

*